

goškega časopisa, ki obsega tri dele. V enem je bibliografija Popotnika, v drugem bibliografija Sodobne pedagogike in oris zgodovine teh dveh revij. Poročilu je dodal še pregled slovenskega pedagoškega tiska, ki je bil namenjen predvsem bralcem v drugih jugoslovanskih republikah.

Leta 1999 v prvi številki Šolske kronike je ponatis njegove razprave Šolski sistemi na Slovenskem v obdobju 1774 do 1963, ki je izšla leta 1964. Tatjana Hojan je pripravila kratek uvod o avtorju ob deseti obletnici njegove smrti.

Ob stoti obletnici njegovega rojstva leta 2002 je Slovenski šolski muzej pripravil razstavo in srečanje, na katerem so udeleženci obravnavali njegovo delovanje na raznih področjih in se ga spominjali. Prispevki na tem srečanju so bili podlaga za tematsko številko Šolske kronike št. 2 leta 2002 z naslovom Ostankov zbornik.

Tatjana Hojan

Karel Jug
(*sl.wikipedia.org*)

Karel Jug – 100

Predmetni učitelj, telesnokulturni delavec in pedagoški svetovalec Karel Jug se je rodil 5. septembra 1917 v Celju. Po študiju prava na ljubljanski pravni fakulteti se je na študij telesne vzgoje odpravil v Beograd. Na začetku druge svetovne vojne je kot častnik jugoslovanske vojske po nemškem napadu na Jugoslavijo postal vojni ujetnik v Nemčiji. Leta 1942 je bil premeščen v koncentracijsko taborišče Mauthausen, kjer je dočakal konec vojne. Po vrnitvi domov se je zaposlil kot predavatelj telesne vzgoje v Celju, kjer je postal tudi pedagoški svetovalec za telesno vzgojo. Izkazal se je kot zavzet športni delavec, prednjačil je v atletiki. Udeleževal se je še kot pisec telesnokulturne zgodovine Štor in Celja ter bil športni dopisnik. Za razvoj

šolske telesne vzgoje in kulture je leta 1972 prejel Bloudkovo nagrado. Umrli je 7. marca 1987.

Anton Arko

Slovenske gimnazije v Celovcu – 60

Zvezna gimnazija in zvezna realna gimnazija za Slovence v Celovcu ali, kakor se glasi njen poljudni naziv, Slovenska gimnazija je 24. maja 2017 v navzočnosti državnih predsednikov Avstrije in Slovenije praznovala šestdesetletnico delovanja. Prisotnost najvišjih političnih predstavnikov kaže na simbolični pomen šole

v dobrososedskih avstrijsko-slovenskih odnosih, dejanski vpliv gimnazije na današnji položaj slovenske manjšine na Koroškem pa je še večji.

Pravni temelj ustanovitve Slovenske gimnazije je bilo določilo 7. člena Avstrijske državne pogodbe iz leta 1955, da imajo »avstrijski državljani slovenske in hrvaške manjšine na Koroškem, Gradiščanskem in Štajerskem ... pravico do osnovnega pouka v slovenskem ali hrvaškem jeziku in do sorazmernega števila lastnih srednjih šol«. Gradiščanski Hrvati (in Madžari) so dobili gimnazijo šele leta 1992. Slovenska gimnazija je bila vse do 1989 oz. 1990 edina srednja šola na Koroškem s slovenskim učnim jezikom.

V Avstriji traja šolanje na gimnaziji osem let, od pete do dvanajste šolske stopnje. Na sekundarni stopnji I (od pete do osme šolske stopnje) je Slovenska gimnazija edina šola na Koroškem s slovenskim učnim jezikom. Danes sta na avstrijskem Koroškem še dve drugi srednji šoli s slovenskim učnim jezikom, obe poklicno izobraževalne smeri. To sta privatna Višja (tj. srednja) šola za gospodarske poklice v Šentpetru pri Šentjakobu v Rožu (1989) in Zvezna dvojezična trgovska akademija v Celovcu (1990). Na njima poteka pouk v slovenščini in nemščini. Ta razširitev izobraževalnih možnosti v slovenskem jeziku je nekoliko spremenila položaj Slovenske gimnazije kot dotlej edine ustanove s slovenskim učnim jezikom. Prišlo je do upada števila učencev na višji stopnji gimnazije, vendar je ostala največja šola s slovenskim učnim jezikom na Koroškem, saj po številu dijakov in učiteljev prekaša vse druge manjšinske šole v Avstriji.

Pouk v njej se je začel v šolskem letu 1957/58, eno leto pred ukinitvijo po drugi svetovni vojni za vse otroke obveznega dvojezičnega pouka (oziroma slovenščine kot obveznega šolskega predmeta) na skoraj celotnem avtohtonem naselitvenem ozemlju Slovencev na Koroškem. Obe ti zarezi do danes zaznamujeta razvoj slovenske manjšine na Koroškem. Jeseni 1957 je vanjo stopil 101 učenec, poučevalo pa je enajst učiteljic in učiteljev. Število učencev se je naglo dvigalo. V desetem letu obstanka je preskočilo mejo štiristo, po dvajsetih letih pa mejo petsto učenk in učencev. V šolskem letu 2016/17 ima šola 569 učenk in učencev. Prvo maturo je junija 1963 opravilo devet fantov in sedem deklet. Do konca šolskega leta 2015/16 je uspešno maturiralo 2131 fantov in deklet.

V letih obstoja se je opazno spremenila družbena pripadnost dijakin in dijakov – tudi to je posledica vpliva, ki ga je imela gimnazija na dinamiko socialnega razslojevanja slovenske manjšine na Koroškem. Njeni absolventi so spremenili družbeni sestav in utrip manjšine in regije. Iz manjšine, ki je imela pred šestimi desetletji le peščico srednje- in visoko izobraženih pripadnikov, je nastala narodna skupina, ki ima nadpovprečen delež oseb s terciarno izobrazbo. Izobrazba se je razvila v močno oporo jezikovne in kulturne identitete Slovencev na Koroškem. Gimnazija je veliko prispevala tudi k temu, da so dekleta ne le ujela, temveč prehitela fante po stopnji izobrazbe.

V začetnem obdobju je večina dijakov prišla iz izobraževanju naklonjenih kmečkih in delavskih družin, ki so živele tedaj v večinoma še slovenskem vaškem okolju. Zato je bila Slovenska gimnazija v avstrijskem merilu pravzaprav posebnost, ne le po jeziku, temveč tudi po socialnem ozadju dijakov. V teku let se je struktu-

ra dijakov Slovenske gimnazije opazno spremenila, tako po socialni pripadnosti staršev učencev in učenk kot tudi po jeziku in državljanstvu. Sedaj je bistveno drugačna, kot je bila v prvi polovici obstoja šole. Po spremembi družbeno-političnega sistema v Sloveniji in po osamosvojitvi Republike Slovenije, zlasti pa po njenem vstopu v Evropsko unijo se je število dijakinj in dijakov iz Slovenije tudi na tej šoli močno povečalo. Odprta je tudi dijakom brez avstrijskega državljanstva, katerih starši bivajo v Avstriji; če so še na razpolago vpisna mesta, pa tudi drugim. Še več dijakov in dijakinj prihaja iz družin, kjer slovenščina ni (ali pa ni več) družinski jezik ali pa jezik njihovega življenjskega okolja. Zlasti v nižjih razredih je postal učni jezik za mnoge učence (in posredno seveda tudi za učitelje) izziv. Z njim se je šola spoprijela. Posebna izobraževalna ponudba je tudi model t. i. Kugyjevih razredov (oddelkov, ki so poimenovani po Juliusu Kugyju, tržaškem alpinistu in pisatelju s koroškimi koreninami), v katerih sistematično gojijo večjezičnost alpsko-jadranskega prostora (slovenščino, nemščino, italijanščino) in angleščino kot jezik globalnega pomena od prvega do osmega razreda. S to ponudbo (prvi vpisi v ta program so bili leta 1999) so postali pionirji v evropskem merilu. Priliv dijakov se je močno povečal in izravnal upad iz vrst koroških Slovencev, do katerega je prišlo zaradi jezikovne asimilacije in manjšega števila otrok.

Zaradi vseh teh sprememb in premikov moremo govoriti o različnih obdobjih Slovenske gimnazije. Politične, gospodarske, jezikovne in izobraževalne spremembe so močno vplivale na razmere za pedagoško delo. Spremenil se je tudi odnos večinskega prebivalstva do te še vedno osrednje ustanove na Koroškem, ki izobražuje pretežno v slovenskem jeziku. Delež učencev z nemško materinščino narašča. Zaradi spreminjajočih se razmer za pedagoško delo v slovenščini, ki mnogokrat ni več prvi, glavni ali močnejši jezik učencev in učenk, se mora manjšinsko šolstvo sprti odzivati na nove okoliščine.

Slovenska gimnazija na spletu: https://www.slog.at/home_sl/

Teodor Domej